

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ / CONFERENCE PROGRAMME

*και όμως
δεν είναι σιωπηλά...*

Ανθρώπινα κατάλοιπα στα αρχαιολογικά μουσεία
Δεοντολογία και έκθεση

they are not silent after all...

Human remains in archaeological museums
Ethics and display

31/10 → 1/11 2019

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ
AMPHITHEATRE OF THE ACROPOLIS MUSEUM

THURSDAY 31 OCTOBER 2019

9.00-9.30 REGISTRATION

9.30-10.00 WELCOME ADDRESSES

HUMAN REMAINS DEFINITION, SIGNIFICANCE AND CONTRIBUTION TOWARDS THE RECONSTRUCTION OF THE PAST

10.00-10.15 **Anastasia Lazaridou**, Dr Archaeologist

Directorate of Archaeological Museums, Exhibitions and Educational Programmes,
Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

Human remains in archaeological museums: Aspects on the *synthesis* of a semantic heterogeneity

10.15-10.35 **Chryssa Bourbou**, Dr Biorarchaeologist

Ephorate of Antiquities of Chania, Hellenic Ministry of Culture and Sports and postdoctoral
researcher in the University of Fribourg

**Skeletons in the closet, skeletons on display: Do human remains have a place in archaeological
museums?**

NON OMNIS MORIAR, MULTAQUE PARS MEI VITABIT LIBITINAM (HORACE, *ODES* III:4) HUMAN REMAINS AND CURRENT THEORETICAL APPROACHES

CHAIR: Polyxeni Adam-Veleni, Eleni Banou

10.35-10.50 **Stavros Yangazoglou**, Assistant Professor of Dogmatics

National and Kapodistrian University of Athens, School of Theology
Department of Theology

***“And again I looked in the graves and beheld the naked bones”*. A brief comment on the
theological significance and perspective of the human body**

10.50-11.05 **Sofia Voutsaki**, Professor of Greek Archaeology

Director of Studies, Research Master Archaeology, Groningen Institute of Archaeology

Human remains: Analysis, interpretation and public outreach

11.05-11.20 **Anna Lagia**, Research Associate

University of Freiburg, Department of Biological Anthropology

Andreas Kapetanios, Assistant Professor of Archaeology

Ionian University, Department of History

Archaeology “to the bone”: From the past to the future of managing human skeletal remains in
the context of Greek Prehistoric and Classical Archaeology

11.20-11.35 **Marlen Mouliou**, Assistant Professor of Museology

National and Kapodistrian University of Athens, School of Philosophy, Department of History and
Archaeology

The human body as a museum exhibit: Materiality, functionality, symbolism

11.33-11.50 DISCUSSION

11.50-12.15 COFFEE BREAK

CHAIR: Nina Kyparissi-Apostolika, Aikaterini Dellaporta

12.15-12.35 **Dr Daniel Antoine**, Curator of Bioarchaeology

The British Museum, Department of Egypt and Sudan

Curating human remains, a British Museum perspective

ΠΕΜΠΤΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2019

9.00-9.30 ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ - ΕΓΓΡΑΦΕΣ

9.30-10.00 ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΟΡΙΣΜΟΣ, ΣΗΜΑΣΙΑ, ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

10.00-10.15 **Αναστασία Λαζαρίδου**, Δρ Αρχαιολόγος

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, ΥΠΠΟΑ,
Διευθύντρια

**Ανθρώπινα κατάλοιπα στα αρχαιολογικά μουσεία: Ζητήματα σύνθεσης μιας σημασιολογικής
ετερογένειας**

10.15-10.35 **Χρύσα Μπούρμπου**, Δρ Βιοαρχαιολόγος

Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων, ΥΠΠΟΑ, μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο του
Fribourg

**Σκελετοί στην ντουλάπα, σκελετοί στην προθήκη. Έχουν τα ανθρώπινα σκελετικά κατάλοιπα θέση
στα αρχαιολογικά μουσεία;**

NON OMNIS MORIAR, MULTAQUE PARS MEI VITABIT LIBITINAM (ΟΡΑΤΙΟΣ, ΩΔΕΣ ΙΙΙ:4) ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Πολυξένη Αδάμ-Βελένη, Ελένη Μπάνου

10.35-10.50 **Σταύρος Γιαγκάζογλου**, Επίκουρος Καθηγητής Δογματικής

ΕΚΠΑ, Θεολογική Σχολή, Τμήμα Θεολογίας

**«Και είδον τὰ ὅσα τὰ γεγνημένα». Θεολογικό σχόλιο στη σημασία και προοπτική
του ανθρώπινου σώματος**

10.50-11.05 **Σοφία Βουτσάκη**, Καθηγήτρια Ελληνικής Αρχαιολογίας

Διευθύντρια Σπουδών, Research Master Archaeology, Ινστιτούτο Αρχαιολογίας Groningen

Ανθρώπινα κατάλοιπα: Ανάλυση, ερμηνεία και παρουσίαση στο κοινό

11.05-11.20 **Άννα Λάγια**, Επιστημονική συνεργάτις

Πανεπιστήμιο του Freiburg, Τμήμα Βιολογικής Ανθρωπολογίας

Ανδρέας Καπετάνιος, Επίκουρος Καθηγητής Αρχαιολογίας

Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ιστορίας

**Αρχαιολογία «ως το κόκκαλο»: Από το παρελθόν στο μέλλον της διαχείρισης ανθρώπινων οστών
πρωϊστορικών και ιστορικών χρόνων στην ελληνική αρχαιολογία**

11.20-11.35 **Μάρλεν Μούλιου**, Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσειολογίας

ΕΚΠΑ, Φιλοσοφική Σχολή, Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Το ανθρώπινο σώμα ως μουσειακό έκθεμα: Υλικότητα, χρηστικότητα, συμβολισμός

11.35-11.50 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

11.50-12.15 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Νίνα Κυπαρίσση-Αποστολικά, Αικατερίνη Δελλαπόρτα

12.15-12.35 **Dr Daniel Antoine**, Επιμελητής Βιοαρχαιολογίας

Βρετανικό Μουσείο, Τμήμα Αιγύπτου και Σουδάν

Curating human remains, a British Museum perspective

12.35-12.55 Dr Reine-Marie Bérard, Archaeologist-Researcher

Centre National de la Recherche Scientifique, Aix Marseille University, Centre Camille Jullian
Human remains in archaeological contexts and museums in France: Scientific, juridical and ethical questions

12.55-13.15 Dr Wiebke Ahrndt, Ethnologist

Übersee Museum Bremen, Director

Human Remains in Museum Collections and the Current Institutional Framework in Germany

13.15-13.30 Elena Kountouri, Dr Archaeologist

Directorate of Prehistoric and Classical Antiquities, Hellenic Ministry of Culture and Sports,
Director

Constantina Benissi, Archaeologist

Directorate of Prehistoric and Classical Antiquities, Hellenic Ministry of Culture and Sports,
Department for the Supervision of Greek & Foreign Scientific Institutions and Coordination of
International Cooperation & Organisations, Head of Department

Rania Charalampopoulou, Archaeologist

Department for the Supervision of Greek & Foreign Scientific Institutions and Coordination of
International Cooperation & Organisations, Directorate of Prehistoric and Classical Antiquities,
Hellenic Ministry of Culture and Sports

**Human remains as an archaeological find: The framework of their protection from the
standpoint of the Directorate of Prehistoric and Classical Antiquities**

13.30-13.45 DISCUSSION

13.45-14.45 LUNCH BREAK

FROM THE EXCAVATION... TO THE MUSEUM ETHICS AND MANAGEMENT OF HUMAN REMAINS IN ARCHAEOLOGICAL COLLECTIONS

CHAIR: Elena Kountouri, Olympia Vicatou

14.45-15.05 Nikolaos Stampolidis, Professor

University of Crete, Director of the Museum of Cycladic Art

**From the necropolis of the ancient Eleutherna. “Phantoms and spectra, kisses and lips, buried
and the curtains of time spread wide open...”**

15.05-15.25 Dr Stefano Vassallo, Archaeologist

Region of Sicily, Archaeological Service of Palermo

**Himera: The discovery of the mass graves of the fallen in the wars of 480 and 409 BC.
Archaeology and Anthropology**

15.25-15.40 Stella Chrysoulaki, Dr Archaeologist

Ephorate of Antiquities of Piraeus and Islands, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

Life stories embodied in lifeless places

15.40-15.55 Simon Hillson, Professor of Bioarchaeology

University College London, Institute of Archaeology

Charikleia Fantaoutsaki, Archaeologist

Ephorate of Antiquities of Dodecanese, Hellenic Ministry of Culture and Sports

**Birth and death interwoven. Opportunities and challenges provided by the human remains from
the world’s largest ancient children’s cemetery on Astypalaia**

- 12.35-12.55 Dr Reine-Marie Bérard**, Αρχαιολόγος-Ερευνήτρια
Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας (CNRS), Πανεπιστήμιο Aix Marseille, Κέντρο Camille Jullian
Human remains in archaeological contexts and museums in France: Scientific, juridical and ethical questions
- 12.55-13.15 Dr Wiebke Ahrndt**, Εθνολόγος
Μουσείο Übersee Βρέμης, Διευθύντρια
Human Remains in Museum Collections and the Current Institutional Framework in Germany
- 13.15-13.30 Έλενα Κουντούρη**, Δρ Αρχαιολόγος
Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ, Διευθύντρια
Κωνσταντίνα Μπενίση, Αρχαιολόγος
Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ,
Τμήμα Εποπτείας Ελληνικών και Αλλοδαπών Επιστημονικών Ιδρυμάτων και Συντονισμού Θεμάτων
Διεθνών Συνεργασιών και Οργανισμών, Προϊσταμένη Τμήματος
Ράνια Χαραλαμποπούλου, Αρχαιολόγος
Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ,
Τμήμα Εποπτείας Ελληνικών και Αλλοδαπών Επιστημονικών Ιδρυμάτων και Συντονισμού Θεμάτων
Διεθνών Συνεργασιών και Οργανισμών
Τα ανθρώπινα κατάλοιπα ως αρχαιολογικό εύρημα: Το πλαίσιο προστασίας από τη σκοπιά της Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

13.30-13.45 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

13.45-14.45 ΕΛΑΦΡΥ ΓΕΥΜΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗ... ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΣΕ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Έλενα Κουντούρη, Ολυμπία Βικάτου

- 14.45-15.05 Νικόλαος Χρ. Σταμπολίδης**, Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Διευθυντής Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης
Από τη νεκρόπολη της αρχαίας Ελεύθερας. «Φαντάσματα και φάσματα, φιλιά και χείλη κωνεμένα, με τα παραπετάσματα του χρόνου, διάπλατα ανοικτά...»
- 15.05-15.25 Dr Stefano Vassallo**, Αρχαιολόγος
Περιφέρεια Σικελίας, Αρχαιολογική Υπηρεσία Παλέρμο
Himera: The discovery of the mass graves of the fallen in the wars of 480 and 409 BC. Archaeology and Anthropology
- 15.25-15.40 Στέλλα Χρυσουλάκη**, Δρ Αρχαιολόγος
Εφορεία Αρχαιοτήτων Πειραιώς και Νήσων, ΥΠΠΟΑ, Διευθύντρια
Ζωντανές ιστορίες από σιωπηλούς τόπους
- 15.40-15.55 Simon Hillson**, Καθηγητής Βιοαρχαιολογίας
University College London, Ινστιτούτο Αρχαιολογίας
Χαρίκλεια Φανταουτσάκη, Αρχαιολόγος
Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου, ΥΠΠΟΑ
Birth and death interwoven. Opportunities and challenges provided by the human remains from the world's largest ancient children's cemetery at Astypalaia

15.55-16.10 Effie Poulaki-Pantermali, Archaeologist, Honorary Director of Hellenic Ministry of Culture and Sports

Sophia Koulidou, Archaeologist and **Evaggelia Alvanou**, Archaeologist

Ephorate of Antiquities of Pieria, Hellenic Ministry of Culture and Sports

Paraskevi Tritsaroli, Dr Palaeoanthropologist, Independent Researcher

Excavation, analysis and management of human osteological collections from the region of Macedonian Olympus

16.10-16.25 DISCUSSION

16.25-16.50 COFFEE BREAK

CHAIR: Kelly Kouzeli, George Panayiaris

16.50-17.05 Ioanna Moutafi, Dr Bioarchaeologist

University of Cambridge, The McDonald Institute for Archaeological Research

Stefanos Keramidas, Archaeologist-Museologist

Ephorate of Antiquities of Cyclades, Hellenic Ministry of Culture and Sports

Panagiotis Karkanas, Dr Geoarchaeologist

American School of Classical Studies at Athens, The Malcolm H. Wiener Laboratory for Archaeological Science, Director

A unique Early Cycladic cremation from Dhaskalio, Keros, and the special challenges of its study, interpretation and exhibition

17.05-17.20 Evangelia Kiriatzis, Dr Archaeologist

The British School at Athens, The Marc and Ismene Fitch Laboratory for Science-based Archaeology, Director

Niki Papakonstantinou, Research Associate

The British School at Athens, The Marc and Ismene Fitch Laboratory for Science-based Archaeology

Tania Gerousi, Archaeologist

The British School at Athens, School Administrator

From the excavation to the laboratory: Osteoarchaeological research at the British School at Athens

17.20-17.35 Christina Papageorgopoulou, Associate Professor

Democritus University of Thrace, Department of History and Ethnology

Bringing bio-history to museums: Analytical methods and digital applications in the study and exhibition of human skeletal remains

17.35-17.50 Maria Mertzani, Conservator of Antiquities

Directorate of Conservation of Ancient and Modern Monuments, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

"... it is sown in corruption; it is raised in in corruption"

17.50-18.00 DISCUSSION

FRIDAY 1 NOVEMBER 2019

CURRENT TRENDS IN THE EXHIBITION AND INTERPRETATION OF HUMAN REMAINS

CHAIR: Despoina Evgenidou, Eleftheria Douma

9.00-9.20 Andromache Gazi, Associate Professor of Museology

Panteion University of Social and Political Sciences, Athens,
Department of Communication, Media and Culture

Exhibiting human remains in museums: Recent trends and prospects

15.55-16.10 Έφη Πουλάκη-Παντερμαλή, Αρχαιολόγος, Επίτιμη Διευθύντρια ΥΠΠΟΑ
Σοφία Κουλίδου, Αρχαιολόγος και **Ευαγγελία Αλβανού**, Αρχαιολόγος
Εφορεία Αρχαιοτήτων Πιερίας, ΥΠΠΟΑ
Παρασκευή Τριτσαρόλη, Δρ Παλαιοανθρωπολόγος, Ανεξάρτητη ερευνήτρια
Ανασκαφή, μελέτη και διαχείριση σκελετικών ταφικών συνόλων από την περιοχή του Μακεδονικού Ολύμπου

16.10-16.25 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

16.25-16.50 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Κέλλη Κουζέλη, Γιώργος Παναγιάρης

16.50-17.05 Ιωάννα Μουτάφη, Δρ Βιοαρχαιολόγος
Πανεπιστήμιο Cambridge, Ινστιτούτο Αρχαιολογικών Ερευνών McDonald
Στέφανος Κεραμιδάς, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος
Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, ΥΠΠΟΑ
Παναγώτης Καρκάνας, Δρ Γεωαρχαιολόγος
Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών Αθηνών, Εργαστήριο Αρχαιολογικών Επιστημών Malcolm H. Wiener, Διευθυντής
Μία μοναδική πρωτοκυκλαδική καύση από το Δασκαλιό της Κέρου και οι ιδιαίτερες προκλήσεις της έρευνας, ερμηνείας και έκθεσης

17.05-17.20 Ευαγγελία Κυριατζή, Δρ Αρχαιολόγος
Βρετανική Σχολή Αθηνών, The Marc and Ismene Fitch Laboratory for Science-based Archaeology, Διευθύντρια
Νίκη Παπακωνσταντίνου, Επιστημονική συνεργάτις
Βρετανική Σχολή Αθηνών, The Marc and Ismene Fitch Laboratory for Science-based Archaeology
Τάνια Γερούση, Αρχαιολόγος
Βρετανική Σχολή Αθηνών, Γενική Γραμματέας
Από την ανασκαφή στο εργαστήριο: Οστεοαρχαιολογικές μελέτες στη Βρετανική Σχολή Αθηνών

17.20-17.35 Χριστίνα Παπαγεωργοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Ιστορίας και Εθνομολογίας
Μεταφέροντας τη βιοϊστορία στα μουσεία: Εφαρμογές αναλυτικών και ψηφιακών μεθόδων στη μελέτη και προβολή του ανθρωπολογικού υλικού

17.35-17.50 Μαρία Μερτζάνη, Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων
Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεότερων Μνημείων, ΥΠΠΟΑ, Διευθύντρια
«... σπείρεται έν φθορά, έγείρεται έν άφθαρσία...»

17.50-18.00 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2019

ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Δέσποινα Ευγενίδου, Ελευθερία Δούμα

9.00-9.20 Ανδρομάχη Γκαζή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μουσειολογίας
Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού
Η έκθεση ανθρωπίνων καταλοίπων στα μουσεία: Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές

- 9.20-9.35 Nassia Chourmouziadi**, Associate Professor of Museology
University of the Aegean, Department of Cultural Technology and Communication
“Rising from the bones...”. Seeking human presence in museum exhibitions
- 9.35-9.50 Elena Glytsi**, Archaeologist-Museologist
Directorate of Archaeological Museums, Exhibitions and Educational Programmes,
Hellenic Ministry of Culture and Sports
Eleni Zgouleta, Archaeologist
Directorate of Archaeological Museums, Exhibitions and Educational Programmes,
Hellenic Ministry of Culture and Sports
Human remains in state archaeological museums: The current Greek reality
- 9.50-10.05 Angeliki Koukouvou**, Dr Archaeologist
Thessaloniki Archaeological Museum, Department of Exhibitions, Communication and Education,
Head of Department
Human remains as museum exhibits: the experience of the Thessaloniki Archaeological Museum
- 10.05-10.20 Dr Matt Thompson**, Head Collections Curator
English Heritage
Ghosts at Cockcrow
- 10.20-10.35 DISCUSSION**
- 10.35-11.00 COFFEE BREAK**
- CHAIR: Souzana Choulia-Kapeloni, Nikos Vranikas**
- 11.00-11.15 Kali Tzortzi**, Assistant Professor of Museology
University of Patras
Displaying human remains in archaeological museums: The spatial construction of meaning
- 11.15-11.30 Emily Hall**, Director
Barker Langham, Berlin Branch Office
WHAT REMAINS... Materiality and meaning in interpreting human remains
- 11.30-11.45 Shirin Frangoul-Brückner**, Managing Director
Atelier Brückner GmbH
Making objects talk: Displaying Human Remains - Context, Concept, Creation
- 11.45-12.00 Constantina Kallintzi**, Dr Archaeologist
Ephorate of Antiquities of Xanthi, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director
Human Remains in the Museum of Abdera. Display and visitors' approach
- 12.00-12.15 Jelena Bekvalac**, Curator of Human Osteology
Museum of London, Centre for Human Bioarchaeology
Remembering the dead: The display of human skeletal remains
- 12.15-12.30 Dr Ioannis Kompatsiaris**, Deputy Director
Centre for Research and Technology, Information Technologies Institute
Eleftherios Anastasovitis, Research Assistant
Centre for Research and Technology, Information Technologies Institute
Experiencing the impossible through virtual and augmented reality

12.30-12.45 DISCUSSION

12.45-14.00 LUNCH BREAK

9.20-9.35 Νάσια Χουρμουζιάδη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μουσειολογίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας
«Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη...». Αναζητώντας την ανθρώπινη παρουσία στις μουσειακές εκθέσεις

9.35-9.50 Έλενα Γλύτση, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος
Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, ΥΠΠΟΑ
Ελένη Ζγουλέτα, Αρχαιολόγος
Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, ΥΠΠΟΑ
**Τα ανθρώπινα κατάλοιπα στα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία:
Η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα**

9.50-10.05 Αγγελική Κουκουβού, Δρ Αρχαιολόγος
Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Εκθέσεων, Επικοινωνίας και Εκπαίδευσης,
Προϊσταμένη Τμήματος
**Τα ανθρώπινα κατάλοιπα ως μουσειακά εκθέματα: Η εμπειρία του Αρχαιολογικού Μουσείου
Θεσσαλονίκης**

10.05-10.20 Dr Matt Thompson, Επικεφαλής Επιμελητής Συλλογών
English Heritage
Ghosts at Cockcrow

10.20-10.35 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

10.35-11.00 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σουζάνα Χούλια-Καπελώνη, Νίκος Βρανίκας

11.00-11.15 Καλή Τζώρτζη, Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσειολογίας
Πανεπιστήμιο Πατρών
**Εκθέτοντας ανθρώπινα κατάλοιπα σε αρχαιολογικά μουσεία: Ο χωρικός σχηματισμός του
νοήματος**

11.15-11.30 Emily Hall, Διευθύντρια
Barker Langham, Γραφείο Βερολίνου
WHAT REMAINS... Materiality and meaning in interpreting human remains

11.30-11.45 Shirin Frangoul-Brückner, Διευθύνουσα Σύμβουλος
Atelier Brückner GmbH
Making objects talk: Displaying human remains - Context, Concept, Creation

11.45-12.00 Κωνσταντίνα Καλλιντζή, Δρ Αρχαιολόγος
Εφορεία Αρχαιοτήτων Ξάνθης, ΥΠΠΟΑ, Διευθύντρια
Ανθρώπινα κατάλοιπα στο Μουσείο Αβδήρων. Έκθεση και πρόσληψη από τον επισκέπτη

12.00-12.15 Jelena Bekvalac, Επιμελήτρια Ανθρώπινης Οστεολογίας
Μουσείο του Λονδίνου, Κέντρο Ανθρώπινης Βιοαρχαιολογίας
Remembering the dead: The display of human skeletal remains

12.15-12.30 Δρ Ιωάννης Κομποτσάρης, Αναπληρωτής Διευθυντής
Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης,
Ινστιτούτο Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών
Ελευθέριος Αναστασοβίτης, Βοηθός έρευνας
Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης,
Ινστιτούτο Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών
Βιώνοντας το ανέφικτο μέσω της εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας

12.30-12.45 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

12.45-14.00 ΕΛΑΦΡΥ ΓΕΥΜΑ

14.00-15.15 ROUND TABLE - 1

ISSUES OF INSTITUTIONAL FRAMEWORK, ETHICS AND MANAGEMENT OF HUMAN REMAINS IN GREEK MUSEUM COLLECTIONS

Coordination

Dr Polyxeni Adam-Veleni

Dr Wiebke Ahrndt

Participants

Dr Valeria Amoretti, Anthropologist

Archaeological Park of Pompeii

Dr Reine-Marie Bérard, Archaeologist-Researcher

Centre National de la Recherche Scientifique, Aix Marseille University, Centre Camille Jullian

Stella Chrysoulaki, Dr Archaeologist

Ephorate of Antiquities of Piraeus and Islands, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

Demetrios Athanasoulis, Dr Archaeologist

Ephorate of Cyclades, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

Niki Tsironi, Dr Byzantinist, Functional Researcher

National Hellenic Research Foundation, Institute for Historical Research, Section of Byzantine Research

Andreas Darlas, Dr Archaeologist

Ephorate of Palaeoanthropology and Speleology, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

George Panayiaris, Professor

University of West Attica, Director of the Department of Conservation of Antiquities and Works of Art

Evgenia Geroussi-Bedermacher, Dr Archaeologist

Directorate of the Administration of the National Archive of Monuments, Hellenic Ministry of Culture and Sports, Director

15.30-16.30 ROUND TABLE - 2

ISSUES OF DISPLAY AND INTERPRETATION OF HUMAN REMAINS IN GREEK ARCHAEOLOGICAL MUSEUMS

Coordination

Dr Anastasia Lazaridou

Dr Matt Thompson

Participants

Nina Kyparissi-Apostolika, Dr Archaeologist

Honorary Director of Hellenic Ministry of Culture and Sports

Andromache Gazi, Associate Professor of Museology

Panteion University of Social and Political Sciences, Athens,
Department of Communication, Media and Culture

Elia Vlachou, Archaeologist-Museologist, Cultural Manager

Emily Hall, Director

Barker Langham, Berlin Branch Office

Nikos Vranikas, Dr Architect

Directorate of Studies and Conduction of Technical Works in Museums and Cultural Buildings,
Hellenic Ministry of Culture and Sports

Agiatis Benardou, Dr Archaeologist

General Secretariat for Research and Technology, Athena Research and Innovation Centre,
Senior Research Associate

16.30-17.00 CONCLUSIONS - CLOSING OF THE CONFERENCE

Polyxeni Adam-Veleni, Anastasia Lazaridou

14.00-15.15 ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ - 1

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ, ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Συντονίζουν

Δρ Πολυξένη Αδάμ-Βελένη

Dr Wiebke Ahrndt

Συμμετέχουν

Dr Valeria Amoretti, Ανθρωπολόγος

Αρχαιολογικό Πάρκο Πομπηίας

Dr Reine-Marie Bérard, Αρχαιολόγος-Ερευνήτρια

Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας (CNRS), Πανεπιστήμιο Aix Marseille, Κέντρο Camille Jullian

Στέλλα Χρυσουλάκη, Δρ Αρχαιολόγος

Εφορεία Αρχαιοτήτων Πειραιώς και Νήσων, ΥΠΠΟΑ, Διευθύντρια

Δημήτρης Αθανασούλης, Δρ Αρχαιολόγος

Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, ΥΠΠΟΑ, Διευθυντής

Νίκη Τσιρώνη, Δρ Βυζαντινολόγος, Ειδική Λειτουργική Επιστήμων,

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Τομέας Βυζαντινών Ερευνών

Ανδρέας Ντάρλας, Δρ Αρχαιολόγος

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας, ΥΠΠΟΑ, Διευθυντής

Γιώργος Παναγιάρης, Καθηγητής

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Πρόεδρος του Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων
Τέχνη

Ευγενία Γερούση-Μπεντερμάχερ, Δρ Αρχαιολόγος

Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, ΥΠΠΟΑ, Διευθύντρια

15.30-16.30 ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ - 2

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΚΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Συντονίζουν

Δρ Αναστασία Λαζαρίδου

Dr Matt Thompson

Συμμετέχουν

Νίνα Κυπαρίσση-Αποστολικά, Δρ Αρχαιολόγος

Επίτιμη Διευθύντρια ΥΠΠΟΑ

Ανδρομάχη Γκαζή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μουσειολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο,

Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού

Έλια Βλάχου, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος,

Σύμβουλος Πολιτιστικής Διαχείρισης

Emily Hall, Διευθύντρια

Barker Langham, Γραφείο Βερολίνου

Νίκος Βρανίκας, Δρ Αρχιτέκτων

Διεύθυνση Μελετών και Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων, ΥΠΠΟΑ

Αγιάτις Μπενάρδου, Δρ Αρχαιολόγος

Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας,

Ινστιτούτο Πληροφοριακών Συστημάτων Αθηνά, Επιστημονική συνεργάτις

16.30-17.00 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πολυξένη Αδάμ-Βελένη, Αναστασία Λαζαρίδου

humanremainsmuseums.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
HELLENIC REPUBLIC
Hellenic Ministry of Culture and Sports

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
General Directorate of Antiquities and Cultural Heritage

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Directorate of Archaeological Museums, Exhibitions and Educational Programmes